

NEDERLANDS

Taalsysteem en taalgebruik

KO <i>TE BEREIKEN OP POPULATIE NIVEAU</i> De kleuters kunnen 1.4.1 basiswoordenschat en eenvoudige betekenisrelaties inzetten met betrekking tot de leefomgeving en de school. 1.4.2 aangeboden inhoudelijke en functionele school- en instructietaal inzetten binnen de context van de activiteiten en hun vakspecifieke kennis, voorkennis en ervaring. 1.4.3 onder begeleiding hun woordenschat uitbreiden.	L4 De leerlingen kennen 1.4.1 woordvorming: samenstellingen, afleidingen. 1.4.2 basisprincipes van betekenisrelaties: synoniemen, antoniemen en trappen van vergelijking. 1.4.3 figuurlijk taalgebruik. 1.4.9 woorden: - woordvorming: enkelvoud, meervoud en verbuiging, vervoeging 1.4.14 de term vaktaal De leerlingen kunnen 1.4.4 woorden genuanceerd en gepast inzetten. 1.4.5 aangeboden school-, instructie- en vaktaal hanteren in de vakdisciplines. 1.4.6 nieuwe woordbetekenissen en relaties achterhalen uit gesproken en geschreven contexten door gebruik te maken van woordleerstrategieën: - om verduidelijking vragen; - belang van het woord in de tekst nagaan; - vergelijken met een bekend woord; - de context inzetten; - de woordopbouw analyseren.	L6 De leerling kent 1.4.1 basisprincipes van betekenisrelaties: hyponiemen. De leerling kan 1.4.2 formeel en informeel taalgebruik conform de context inzetten. 1.4.3 woorden genuanceerd en gepast inzetten met steeds hogere abstractiegraad en figuurlijk taalgebruik. 1.4.4 actief op zoek gaan naar nieuwe woordbetekenissen en relaties door gebruik te maken van woordleerstrategieën: - vreemdetalenkennis inzetten; - hulpbron inzetten. 1.4.7 woorden: grondwoord, voorvoegsel, achtervoegsel												
Woordenschat														
Woordenschatkennis														
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.4.1			NL.467		Herkennen basiswoordenschat. MIA <i>Basiswoordenschat:</i> - woordenschat met betrekking tot de leefomgeving en de school - Inhoudswoorden									

				• Functiewoorden Voorbeelden <i>Inhoudswoorden:</i> stoel, bouwen, eten <i>Functiewoorden:</i> want, naast, nu, maar															
KO 1.4.1			NL.468	Gebruiken basiswoordenschat. MIA <i>Basiswoordenschat:</i> • woordenschat met betrekking tot de leefomgeving en de school • Inhoudswoorden • Functiewoorden															
KO 1.4.1			NL.469	Begrijpen basiswoordenschat*. MIA <i>Basiswoordenschat:</i> • inhoudswoorden • functiewoorden • woorden met meerdere betekenissen Voorbeelden <i>Inhoudswoorden:</i> stoel, bouwen, eten <i>Functiewoorden:</i> want, naast, nu, maar <i>Woorden met meerdere betekenissen:</i> arm, bloem, pad, blik, blad *woordenschat met betrekking tot de leefomgeving en de school															
KO 1.4.1			NL.470	Gebruiken basiswoordenschat. MIA <i>Basiswoordenschat:</i> • woordenschat met betrekking tot de leefomgeving en de school • inhoudswoorden • functiewoorden • woorden met meerdere betekenissen															

Eenvoudige school-en instructietaal: • binnen de context van de activiteiten, vakspecifieke kennis, voorkennis en ervaring • inhoudswoorden • functiewoorden Voorbeelden <i>Inhoudswoorden:</i> bank, kijken <i>Functiewoorden:</i> want, naast, nu, maar
Gebruiken eenvoudige school- en instructietaal. MIA <i>Eenvoudige school-en instructietaal:</i> • binnen de context van de activiteiten, vakspecifieke kennis, voorkennis en ervaring • inhoudswoorden • functiewoorden
Begrijpen eenvoudige school- en instructietaal. MIA <i>Eenvoudige school- en instructietaal:</i> • binnen de context van de activiteiten, vakspecifieke kennis, voorkennis en ervaring • inhoudswoorden • uitdrukkingen • functiewoorden • woorden met meerdere betekenissen Voorbeelden <i>School- en instructietaal:</i> • Neem het penseel. • Hang je jas aan de kapstok en ga in de rij staan.

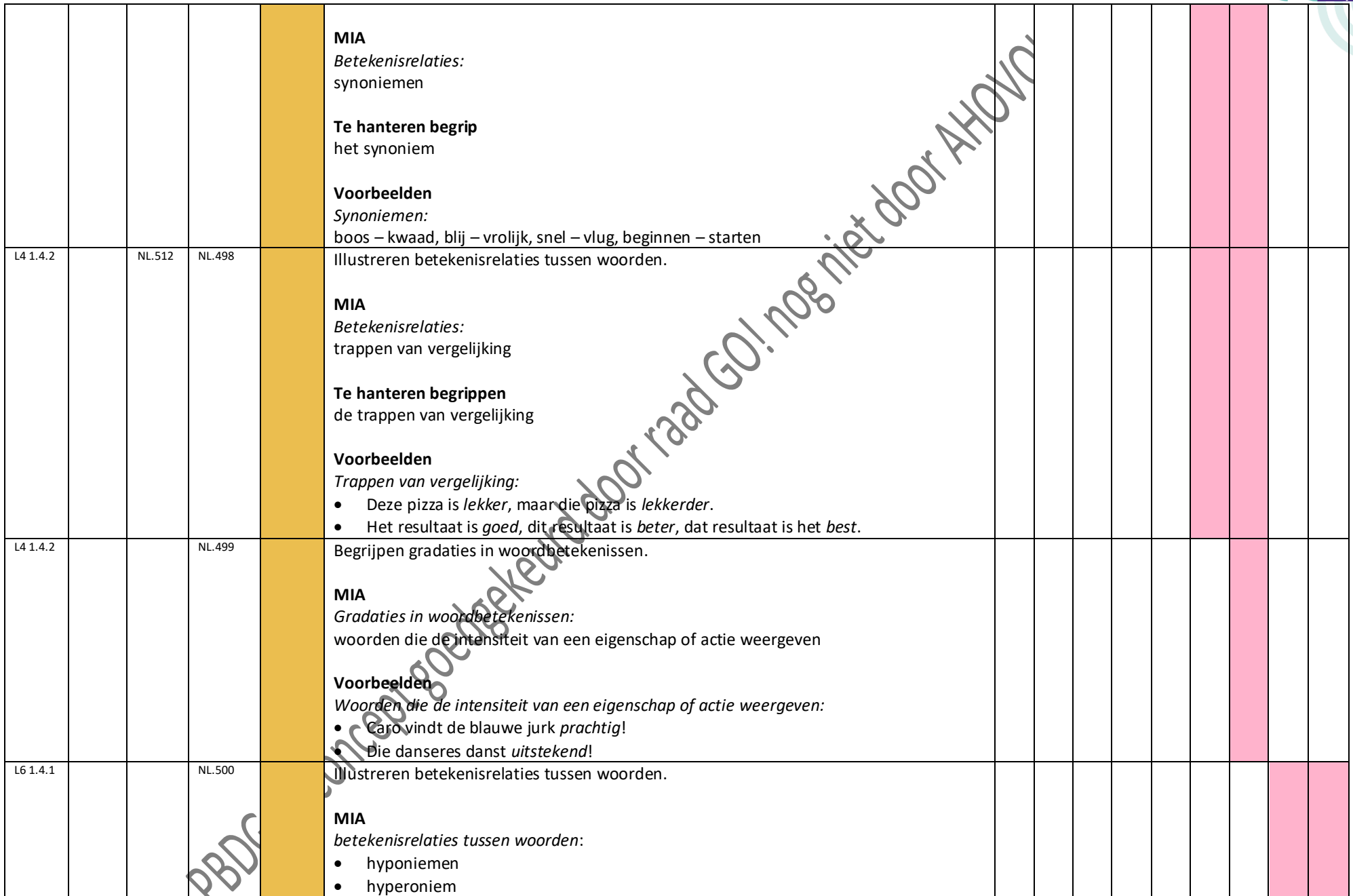
[illegible]

Woordleerstrategieën

MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
K 1.4.3		LL.069	NL.484		Herkennen woordleerstrategieën in luistersituaties.* MIA <i>Woordleerstrategieën:</i> • linken leggen met bekende woorden • de woordopbouw analyseren • de eigen bredere talenkennis inzetten om betekenissen af te leiden • de betekenis van woorden afleiden uit de context Voorbeelden <i>De eigen bredere talenkennis inzetten:</i> • Irene spreekt thuis Spaans. Wanneer ze met haar klasgenootjes in de keukenhoek speelt, maakt ze graag een woordgrapje: wanneer de andere kinderen haar vragen om de pan aan te geven, geeft ze een brood. In het Spaans betekent ‘pan’ immers brood!									

					* onder begeleiding														
L4 1.4.6, L6 1.4.4		LL.069	NL.491		Passen woordleerstrategieën toe. MIA <i>Toepassen:</i> - Om nieuwe woordbetekenissen en relaties te achterhalen uit gesproken context. - Om nieuwe woordbetekenissen en relaties te achterhalen uit geschreven context.														
Betekenenissen van woorden																			
MD/G O!	🚩	🔗	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12					
					Betekenisrelaties														
K1.4.1			NL.492		Herkennen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> - categorie en exemplaar (hyperoniem- hyponiemi) - eenvoudige synoniemen - eenvoudige tegenstellingen (antoniemen) - veel gebruikte trappen van vergelijking Voorbeelden <i>Betekenisrelaties: categorie en exemplaar:</i> - Een <i>appel</i> (exemplaar) is een stuk <i>fruit</i> (categorie). - Het <i>kleurpotlood</i> (exemplaar) is <i>tekengerief</i> (categorie). <i>Betekenisrelaties: eenvoudige synoniemen</i> Mijn mama rijdt met <i>de wagen</i> ; mijn mama rijdt met <i>de auto</i> . <i>Betekenisrelaties: eenvoudige tegenstellingen</i> Ik ben <i>groot</i> , mijn zus is <i>klein</i> . <i>Betekenisrelaties: veel gebruikte trappen van vergelijking</i> Die meloen is <i>zwaarder dan</i> de perzik. De pompoen is het <i>zwaarst</i> .														
KO 1.4.1			NL.493		Herkennen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> context: beroep-handeling, gebeurtenis-plaats, tijd-gebeurtenis Voorbeelden														

		• De kok doet zijn <i>schort</i> aan en neemt een <i>broodpan</i>. (beroep-handeling) • Zwemmen – het zwembad (gebeurtenis-plaats) • De ochtend – opstaan (tijd-gebeurtenis)	
NL.494		Begrijpen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> verwijswoorden: zij, hij, het, die, deze, dit, dat Voorbeelden <i>Verwijswoorden:</i> • Toen was <i>zij</i> nog een baby. > ‘zij’ verwijst naar een eerder vernoemd personage. • Oma wil graag de mooiste taart van de bakker, <i>die</i> met slagroom.	
NL.495		Illustrezen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> vormrelatie - homoniemen (woorden die hetzelfde klinken maar iets anders betekenen) Te hanteren begrip het homoniem Voorbeelden <i>Vormrelatie – homoniemen:</i> • Hij zit op de bank voor de bank. • Zij neemt de bal niet mee naar het bal.	
NL.496		Illustrezen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> antoniemen Te hanteren begrip het antoniem Voorbeelden <i>Antoniemen:</i> boven – onder, groot – klein, blij – verdrietig	
NL.497		Illustrezen betekenisrelaties tussen woorden.	

		Te hanteren begrip het hyponiem Voorbeelden <i>Hyponiemen en hyperoniem:</i> • ‘Dier’ is het hyperoniem. ‘Hond, kat, olifant’ zijn hyponiemen van ‘dier’. • ‘Vogel’, ‘zoogdier’, ‘reptiel’(hyponiemen) zijn ‘gewervelden’(hyperoniem). • ‘Tang’, ‘hamer’, ‘schroevendraaier’ (hyponiemen) zijn ‘gereedschappen’ (hyperoniem).		
NL.501		Gebruiken betekenisrelaties tussen woorden.		
NL.502		Gebruiken gradaties van woordbetekenissen.		
NL.503		Reflecteren in luister- en leessituaties op verbanden tussen woorden en hun betekenis.		
Abstractiegraad van woorden				
NL.504		Analyseren concrete en abstracte woorden in een gelezen tekst. MIA <i>Concrete en abstracte woorden:</i> hoe meer abstracte woorden gebruikt worden in een tekst, hoe complexer de tekst is Voorbeelden <i>Concrete woorden:</i> voetballer, appel, lopen, wakker, rood, lauw <i>Abstracte woorden:</i> verandering, democratie, analyseren, evalueren		
Figuurlijk taalgebruik				
NL.505		Herkennen in lees- en luistersituaties de figuurlijke betekenis van woorden en woordgroepen MIA <i>Figuurlijke betekenis:</i> uitdrukkingen Voorbeelden <i>figuurlijke betekenis van woorden en woordgroepen:</i> • Het hoofdpersonage in het luisterverhaal wordt ‘een brave Hendrik’ genoemd. De meester legt uit dat dit een uitdrukking is voor een gehoorzaam iemand die zich netjes aan de regels houdt.		

NL.507

					• met elkaar • in verschillende lees- en luistercontexten											
Woordvorming																
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12		
L4 1.4.1	NL.029 NL.521		NL.508		Herkennen samenstellingen. Voorbeeld <i>Samenstellingen:</i> De leerkracht toont verschillende soorten ballen en zegt daarbij het woord 'bal'. 'Hoe weten jullie nu welke bal ik bedoel?' De kinderen merken wellicht op dat er een voetbal, een tennisbal en een basketbal liggen. De leerkracht modelleert dat je een basketbal kan aanduiden door niet allen 'bal' te zeggen, maar er het woorddeel 'basket' aan toe te voegen: 'Wanneer ik een ander deel aan het woord bal toevoeg weet ik welke bal het precies is, de basket-bal!' Samen met de kleuters ontdekt de leerkracht dat er nog andere delen aan het woord 'bal' kunnen toegevoegd worden om precies te kunnen zeggen over welke bal het gaat.											
L4 1.4.1 L4 1.4.9			NL.509		Herkennen samenstellingen. Te hanteren begrip de samenstelling Voorbeelden <i>Samenstellingen:</i> • /korfbal/ bestaat uit /korf+/bal/ • /zaalvoetbal/ bestaat uit /zaal+/voet+/bal/											
L4 1.4.1 L4 1.4.9 L6 1.4.7	NL.188 NL.221 NL.225 NL.239		NL.510		Benoemen het grondwoord in afleidingen. Te hanteren begrippen de afleiding, het grondwoord Voorbeelden <i>Afleidingen:</i> • Bij /onschuldig/ is /schuldig/ het grondwoord • Bij /dagelijks/ is /dag/ het grondwoord											

NL.511		Benoemen de structuur bij afleidingen. Te hanteren begrippen het voorvoegsel, het achtervoegsel		
NL.512		Begrijpen in lees- en schrijfsituaties vormelijke kenmerken van verbuigingen. MIA <i>Vormelijke kenmerken van verbuigingen:</i> • bij bijvoeglijke naamwoorden • bij trappen van vergelijking Te hanteren begrippen de verbuiging, het bijvoeglijk naamwoord Voorbeelden <i>Vormelijke kenmerken van verbuigingen:</i> • Een spannend boek, het spannende boek • Spannend, spannender, spannendst		
NL.513		Zetten hun kennis van woorden genuanceerd en gepast in.		
NL.514		Zetten woorden genuanceerd en gepast in. MIA <i>Genuanceerd en gepast:</i> met steeds hogere abstractiegraad en figuurlijk taalgebruik		
NL.515		Herkennen het getal van zelfstandige naamwoorden. MIA <i>Getal:</i> • enkelvoud • meervoud Te hanteren begrippen het enkelvoud, het meervoud		
NL.516		Herkennen in lees- en schrijfsituaties de vervoeging van een werkwoord.		

	NL.205 NL.207				MIA <i>Vervoeging werkwoord:</i> - eerste persoon enkelvoud en meervoud (ik en wij) - tweede persoon enkelvoud en meervoud (jij, u en jullie) - derde persoon enkelvoud en meervoud (hij, zij, het en zij)														
Formeel en informeel taalgebruik																			
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12					
L4 1.4.17	NL.365		NL.517		Verwoorden basisverschillen tussen formele en informele taal. Te hanteren begrippen formeel taalgebruik, informeel taalgebruik Voorbeelden <i>Formele en informele taal:</i> - formeel: Een onbekende volwassene in een interview aanspreken met 'U'. - informeel: Jongerentaal gebruiken om een spannende anekdote aan vrienden te vertellen.														
L6 1.4.2.	NL.367		NL.518		Duiden formele en informele taal. Te hanteren begrippen formeel taalgebruik, informeel taalgebruik														
L6 1.4.2, L4 1.4.17			NL.519		Zetten hun kennis over formele en informele taal in overeenstemming met de context in.														

KO De kleuters kennen 1.4.4 woord, woorddeel, klankgroep, rijm, klank, letter De kleuters kunnen 1.4.5 basiselementen van het taalsysteem toepassen in taal(spel): klanken, klankgroepen, rijm, letter- en cijfersymbolen, klanktekenkoppeling, woorden.	L4 De leerlingen kennen 1.4.7 klanken: korte, lange, tweetekensklanken, medeklinkers, en uitspraak. 1.4.8 spelling: - klanktekenkoppeling, letters, alfabetisch principe; - interpunctietekens: punt, vraagteken, uitroepeteken, komma, dubbele punt, spatie. 1.4.9 woorden: - woordvorming: enkelvoud, meervoud en verbuiging, vervoeging, samenstelling, afleiding;	L6 De leerling kent 1.4.5 spelling: - interpunctietekens: dubbele aanhalingstekens, haakjes; - woordtekens: trema, koppelteken, apostrof, accent, soorten afkortingen. 1.4.6. woorden: - woordsoorten: voornaamwoord; - werkwoordtijden: toekomstige tijd, voltooid deelwoord. 1.4.7 woorden: grondwoord, voorvoegsel, achtervoegsel, verkleinwoord, stam, uitgang, infinitief.
---	---	---

	- woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, lidwoord, telwoord, voorzetsel, voegwoord, werkwoord; - werkwoordstijden: tegenwoordige tijd, verleden tijd. 1.4.10 zinnen en zinsdelen: - zin, onderwerp, persoonsvorm, zinsdeel, gezegde; - soorten zinnen: mededelende zin, vragende zin, uitroepende zin. De leerlingen kunnen 1.4.11 inzichten in het taalsysteem toepassen en erover reflecteren.	1.4.8 zinnen en zinsdelen: - meewerkend en lijdend voorwerp; - naamwoordelijk en werkwoordelijk gezegde; - soorten zinnen: enkelvoudige en samengestelde zinnen, ontkennde zin; - gebiedende wijs. De leerling kan 1.4.9 inzichten in het taalsysteem toepassen en erover reflecteren.
--	---	---

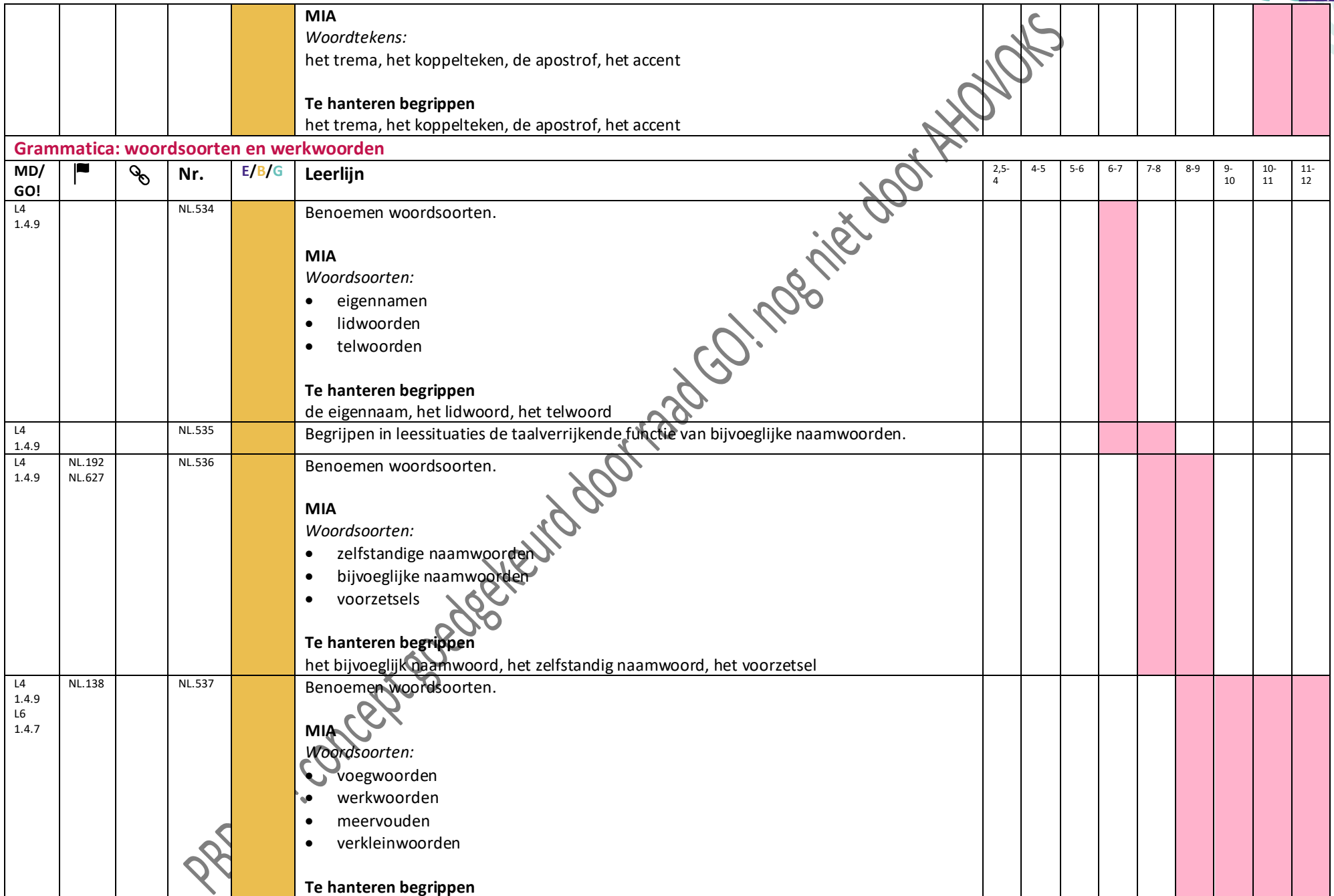
Taalsysteem (klanken, interpunctietekens en woordtekens, grammatica)

Klanken

MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.4.4		NL.002	NL.520		Illustreren rijm in verschillende contexten. MIA <i>In verschillende contexten:</i> rijmpje, raadsel, liederen Te hanteren begrippen het rijm, rijmen									
KO 1.4.4	NL.005 NL.011 NL.018 NL.508		NL.521		Illustreren de woordopbouw van klank tot woord. MIA <i>Woordopbouw:</i> de klank, de letter, de klankgroep, het woord, het woorddeel Te hanteren begrippen de klank, de letter, de klankgroep, het woord, het woorddeel									
L4 1.4.7	NL.362 NL.363		NL.522		Illustreren de uitspraak van klanken in het Standaardnederlands. MIA <i>Klanken:</i> korte klanken, lange klanken, tweetekensklanken en medeklinkers									
KO 1.4.5	NL.003		NL.523		Passen basiselementen van taalsysteem toe in spelsituaties. MIA									

					Basiselementen van taalsysteem: klanken, klankgroepen, rijm, letter- en cijfersymbolen, klanktekenkoppeling, woorden												
L4 1.4.11, L6 1.4.9			NL.524		Reflecteren op het taalsysteem in verschillende contexten.												
Interpunctietekens, woordtekens en hoofdletters																	
MD/ GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5- 4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9- 10	10- 11	11- 12			
L4 1.4.8 L4 1.2.5	NL.018		NL.525		Herkennen interpunctietekens en hoofdletters in een gelezen tekst. MIA <i>Interpunctietekens en hoofdletters:</i> - de kleine letter - de hoofdletter - het punt												
L4 1.4.8 L4 1.2.5	NL.032		NL.526		Benoemen hoofdletters in een gelezen tekst. Te hanteren begrippen de kleine letter, de hoofdletter												
L4 1.4.8	NL.127 NL.241 NL.246		NL.527		Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> het punt Te hanteren begrippen het leesteken, het punt												
L4 1.4.8	NL.127 NL.241 NL.246		NL.528		Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> het uitroepteken, het vraagteken Te hanteren begrippen												

NL.529		het uitroepteken, het vraagteken Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> het dubbele punt, de komma Te hanteren begrippen het dubbele punt, de komma		
NL.530		Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> de dubbele aanhalingstekens, de haakjes Te hanteren begrippen de dubbele aanhalingstekens, de haakjes		
NL.531		Benoemen de witruimte tussen woorden als spatie. MIA <i>Benoemen:</i> Inclusief functie Te hanteren begrippen de spatie		
NL.532		Benoemen de kantlijn op gelijnd papier. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie Te hanteren begrippen de kantlijn		
NL.533		Benoemen woordtekens.		

NL.538		het voegwoord, het werkwoord, het meervoud, het verkleinwoord Benoemen woordsoorten. MIA <i>Woordsoorten:</i> voornaamwoorden Te hanteren begrippen het voornaamwoord		
NL.539		Herkennen een werkwoord met een vast voorzetsel. Voorbeelden <i>Werkwoord met een vast voorzetsel:</i> • zich bemoeien met • genieten van		
NL.540		Beschrijven de onvoltooid tegenwoordige tijd van het werkwoord. Te hanteren begrippen het werkwoord, de tegenwoordige tijd		
NL.541		Beschrijven de onvoltooid verleden tijd van het werkwoord. Te hanteren begrip de verleden tijd		
NL.542		Beschrijven de voltooid tegenwoordige tijd.		
NL.543		Beschrijven de voltooid verleden tijd.		
NL.544		Beschrijven de toekomstige tijd van het werkwoord. Te hanteren begrip de toekomstige tijd		
NL.545		Beschrijven het voltooid deelwoord. Te hanteren begrip het voltooid deelwoord		
NL.546		Beschrijven de vorming van werkwoorden. MIA <i>Vorming van werkwoorden:</i> • de tegenwoordige tijd • de verleden tijd		

					Te hanteren begrippen de stam, de uitgang, de infinitief												
L6 1.4.8	NL.210		NL.547		Beschrijven de vorming van werkwoorden. MIA <i>Vorming van werkwoorden:</i> - de toekomstige tijd - de gebiedende wijs												
L4 1.4.9 L6 1.4.6			NL.548		Analysen woorden. MIA <i>Woorden:</i> - woordsoorten - werkwoorden												
Grammatica: zinnen en zinsdelen																	
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12			
L4 1.4.10	NL.249 NL.290 NL.384		NL.549		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - de mededelende zin, de vragende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrippen de zin, de mededelende zin												
L4 1.4.10	NL.250 NL.290 NL.291 NL.371 NL.385		NL.550		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - de mededelende zin, de vragende zin, de uitroepende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin												

					Te hanteren begrippen de mededelende zin, de vragende zin, de uitroepende zin												
L6 1.4.8	NL.372 NL.252 NL.386		NL.551		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - Soorten zinnen: ontkennende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrip de ontkennende zin												
L6 1.4.8	NL.252 NL.315 NL.372 NL.387		NL.552		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - Soorten zinnen: gebiedende wijs <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrip de gebiedende wijs												
	NL.055 NL.383		NL.553		Herkennen dat zinnen uit woorden bestaan. Voorbeelden <i>Zinnen:</i> - Iemand trekt de startkaart met een prent van een poes en zegt: 'De poes'. De volgende trekt de kaart met een afbeelding van 'zitten' en zegt 'zit', de volgende trekt de kaart met een afbeelding van 'op', de laatste trekt de kaart met 'de stoel.' De leraar vraagt: Hoe is de volledige zin? "De poes zit op de stoel." De leraar vraagt vervolgens: "Hoe kunnen we deze zin "De poes zit op de stoel." nog langer maken?" "Hoor het woord in de zin": de leraar toont een prent van een hond en zegt: "Ik ga een paar zinnen zeggen. Als je het woord 'hond' in een zin hoort dan roep je 'waf'".												
L4 1.4.10			NL.554		Benoemen het onderwerp en de persoonsvorm in een zin. Te hanteren begrip de zin, het onderwerp, de persoonsvorm												

					Voorbeelden <i>Onderwerp en persoonsvorm:</i> <i>Hij speelt</i> buiten. ‘Speelt’ is de persoonsvorm. ‘Hij’ is het onderwerp <i>Hugo kijkt</i> zijn werk grondig <i>na</i>. ‘Kijkt ... na’ is de persoonsvorm. ‘Hugo’ is het onderwerp.													
L4 1.4.10			NL.555		Benoemen het gezegde in een zin. MIA <i>Gezegde:</i> - wat er gebeurt - wat iemand doet Te hanteren begrippen het gezegde, het zinsdeel													
L6 1.4.8			NL.556		Benoemen het lijdend voorwerp in een zin. MIA <i>Lijdend voorwerp:</i> wat (of wie)? + gezegde + onderwerp Te hanteren begrip het lijdend voorwerp													
L6 1.4.8			NL.557		Benoemen het meewerkend voorwerp in een zin. MIA <i>Meewerkend voorwerp:</i> aan/voor wie? + gezegde + onderwerp? Te hanteren begrip het meewerkend voorwerp													
L6 1.4.8			NL.558		Benoemen het naamwoordelijk gezegde in een zin. MIA <i>Naamwoordelijk gezegde:</i> koppelwerkwoord + bijvoeglijk naamwoord of zelfstandig naamwoord dat iets over het onderwerp zegt Te hanteren begrip het naamwoordelijk gezegde													

23

					De leerlingen kunnen 1.4.17 basisverschillen tussen formele en informele taal verwoorden.											
Taalgebruik en taalwetenschap																
MD /GO !			Nr.	E/B/ G	Leerlijn	2,5 -4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9- 10	10- 11	11 - 12		
K 1.4.6	NL.322 NL.368 NL.420 NL.446		NL.561		Begrijpen verbale en non-verbale elementen van taal. Voorbeelden <i>Non-verbale elementen:</i> - mimiek - lichaamstaal - intonatie											
L4 1.4.1 3	NL.369 NL.421		NL.562		Beschrijven elementen van non-verbale communicatie. MIA <i>Non-verbale communicatie:</i> - mimiek - lichaamstaal - intonatie											
KO 1.4.6 L4 1.4.1 3			NL.563		Reflecteren over non-verbaal taalgebruik.											
K 1.4.7			NL.564		Herkennen dat er verschillende talen en taalvariëteiten zijn.											
K 1.4.7			NL.565		Interpreteren verschillen bij de uitspraak van gelijkende klanken in verschillende talen en taalvariëteiten. Voorbeelden <i>Klanken in andere taalvariëteiten en talen:</i> - Spaanse rollende [r], Franse huig-[r] en de Nederlandse tongpunt-[r] - de zachte [g] in Vlaanderen en de harde [g] in Nederland											
L4 1.4.1 2	NL.238 NL.363		NL.566		Herkennen talen en taalvariëteiten. MIA <i>Taalvariëteiten:</i> dialect											

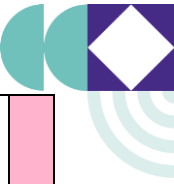
		• Standaardnederlands Te hanteren begrippen het dialect, het Standaardnederlands			
NL.567		Herkennen talen en taalvariëteiten. MIA <i>Taalvariëteiten:</i> • tussentaal • vreemde taal Te hanteren begrippen de tussentaal, de vreemde taal			
NL.568		Vergelijken het uitspreken van letters bij verschillende talen en taalvariëteiten. Voorbeelden <i>Uitspreken van letters bij verschillende talen en taalvariëteiten:</i> • Hoewel de [oe]-klank in meerdere talen wordt gebruikt, wordt die niet altijd met dezelfde lettertekens geschreven. Zo worden volgende letters of lettercombinaties in vreemde talen soms als [oe] uitgesproken: /oo/ in het Engels (bv. 'room' – kamer), /ou/ in het Portugees (bv. 'pouco' – een beetje) en /u/ in het Italiaans (bv. 'duro' - moeilijk.) • In sommige vreemde talen is er geen verschil in uitspraak tussen 'p' en 'b'.			
NL.569		Gebruiken hun kennis van talen en taalvariëteiten. MIA <i>Gebruiken:</i> om vlotter te lezen in het Standaardnederlands Voorbeelden <i>Letters en woorden in andere taalvariëteiten en talen:</i> • Sommige woorden klinken in verschillende taalvariëteiten en talen ongeveer hetzelfde als in het Nederlands, zoals /polis/(dialect) en /politie/, /schreiben/ (Duits) en /schrijven/, /sucre/ (Frans) en /suiker/, /welcome/ (Engels) en /welkom/... • De Zweedse letter /å/ klinkt hetzelfde als de Nederlandse letter /o/. • De Nederlandse letter /u/ wordt in het Spaans uitgesproken als [oe].			
NL.570		Reflecteren over talen en taalvariëteiten.			

[illegible]

					De vorm 's ochtends komt van het vroegere 'des ochtends'; de apostrof in 's duidt op de gemiste 'de'. <i>In klank en uitspraak:</i> Het vroegere 'ghi' is het huidige 'jij' en het vroeger 'wi' is het huidige 'wij'. <i>Onder invloed van cultuur, technologie en maatschappij:</i> Technologie beïnvloedt onze taal: nieuwe taalvormen zoals emoji's en afkortingen ontstaan.													
L4 1.4.1 6 L6 1.4.1 3			NL.573		Reflecteren over de evolutie van taal doorheen de tijd.													
L4 1.4.1 5	NL.271 NL.272		NL.574		Herkennen hoe interpretatie van teksten beïnvloed wordt. MIA <i>Beïnvloeden:</i> • taalgebruik • woordkeuze • afbeeldingen													
L4 1.4.1 5			NL.575		Beschrijven de invloed van de leeftijd en het beroep op de taal van de gebruiker. Voorbeelden <i>Invloed:</i> • De papa van Shauny is loodgieter. Shauny legt in de klas uit dat het water in de gootsteen waarschijnlijk niet goed doorloopt omdat de 'sifon' vol met vuil zit. • De kinderen van het vierde leerjaar zeggen tegen de meester dat het 'cringe' is als hij jongerentaal probeert te gebruiken.													
L6 1.4.1 2	GE.144		NL.576		Beschrijven de invloed van plaats en cultuur op de boodschap. MIA <i>Plaats en cultuur:</i> • plaats • leefmilieu • tijdsgesest • normen en waarden • stereotypen en vooroordelen Voorbeelden													

		en 'tea' lijkt op 'thee'. (woordenschat) - Alex komt uit Chili. Hij spreekt thuis Spaans. Hij vertelt dat de 'bus' in Chili ook de 'bus' is, alleen verschilt de uitspraak: in Chili zeggen ze [boes], in het Nederlands is dat [bus]. (uitspraak) - Ben is gek op manga, Japanse strips. In de kring vertelt hij dat het in het begin wel aanpassen was om een boek van achter naar voor te lezen. De strips zijn in het Engels geschreven, maar er staan ook Japanse schrifttekens in. Hij vertelt dat het woord manga er zo uit ziet: 漫画 (schrifttekens)	
NL.580		Benoemen factoren van het communicatiemodel. MIA <i>Factoren van het communicatiemodel:</i> - de zender - de ontvanger Te hanteren begrippen de zender, de ontvanger	
NL.581		Benoemen factoren van het communicatiemodel. MIA <i>Factoren van het communicatiemodel:</i> - de boodschap - het kanaal Te hanteren begrippen de boodschap, het kanaal, de communicatie	
NL.582		Benoemen factoren van het communicatiemodel. MIA <i>Factoren van het communicatiemodel:</i> - het doel - het medium - het effect Te hanteren begrippen het doel, het medium, het effect	
NL.583		Illustreren de verandering van informatiebronnen doorheen de tijd.	

					MIA <i>Verandering van informatiebronnen:</i> de orale vertelcultuur, het schrift, de boekdrukkunst, de radio, de televisie, de digitale media														
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PBDGO! concept goedgekeurd door raad GO! nog niet door AHovoks